

# TULE SELLAISENA KUIN OLET

Opas autismi- ja Aspergernuoren avustajalle päivärippikouluun

Suvi Kohtakangas

Opinnäytetyö, syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) +

Kirkon nuorisotyönohjaajan

virkakelpoisuus

## TIIVISTELMÄ

Kohtakangas Suvi. Tule sellaisena kuin olet -opas autismi- ja Asperger-nuoren avustajalle päivärippikouluun. Diak, syksy 2013, 45 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoitus oli tuottaa Parkanon evankelis-luterilaiselle seurakunnalle päivärippikouluun opas henkilökohtaiselle avustajalle siitä, miten toimia autisti- tai Asperger-nuoren kanssa päivärippikouluryhmässä. Oppaassa käsitellään autismi ja Asperger-nuoren päivärippikoulun toteuttamista aina suunnittelusta toteutukseen ja konfirmaatio kirkkoon asti.

Oppaan on tarkoitus tukea isosia ja vapaaehtoistyöntekijöitä seurakunnassa autisti- ja Asperger-nuoren henkilökohtaisina avustajina ja antaa perustietoa siitä, mitä autismi ja Aspergerin oireyhtymä sisältävät.

Opinnäytetyö koostuu teoreettisesta viitekehuksesta sekä opasvihkosesta. Teoreettisessa osiossa käydään läpi autismia, Aspergerin oireyhtymää, Raamatun näkökulmaa vammaisuuteen, WHO:n määritelmää vammaisuudesta, evankelis-luterilaista seurakuntaa sekä henkilökohtaisen avustajan roolia päivärippikouluryhmässä.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Parkanon evankelis-luterilaisen seurakunnan nuorisotyön kanssa sekä autistinuoren koulunkäyntiavustajan kanssa.

Olen saanut positiivista ja rakentavaa palautetta opinnäytetyönäni tuottamasta oppaasta Parkanon seurakunnan nuorisotyönpapilta ja nuorisotyönohjaajalta. Opasta on tarkoitus alkaa käymään läpi isoskoulutuksessa tulevan syksyn 2013 aikana. Opas esitellään ja se käydään läpi nuorten kanssa yhdessä, jolloin nuoret voivat nostaa kysymyksiä ja oivalluksia esille oppaasta ja sen antamasta tiedosta. Opasta voivat myös käyttää seurakunnan työntekijät, jotka tarvitsevat tietoa tällaisista asioista, joita oppaassa käydään läpi.

Asiasanat: autismi, Aspergerin oireyhtymä, rippikoulu, avustajat

## ABSTRACT

Kohtakangas, Suvi. Come as you are than you are - guidebook on autism and Asperger's syndrome for personal assistants in day confirmation classes.

45 p., 1 appendix Language: Finnish. Pieksämäki, Autumn 2013. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to produce a guidebook on autism and Asperger's syndrome for the personal assistants in day confirmation classes of the Parkano Evangelical Lutheran Church. The guidebook includes the planning and implementation of day confirmation classes and confirmation of autistic youth and youth with Asperger's syndrome.

The guidebook provides information on autism and Asperger's syndrome and is meant to support young confirmed volunteers and confirmation camp leaders. This thesis was carried out in co-operation with the Evangelical Lutheran parish of Parkano.

This thesis consists of a theoretical framework and a guidebook. The theoretical framework explains autism, Asperger's syndrome, a biblical perspective as well as a WHO definition on disability.

Feedback was collected from the youth pastor and the youth counselor of Parkano Church. The feedback on this guidebook was positive and constructive. The guidebook will be used in the training of group leaders for confirmation school during the autumn 2013. The guidebook will be presented and discussed in the groups of young confirmed volunteers, allowing young people to raise issues and insights regarding the manual and the information. The guidebook can also be used among other parish workers who need information on autism and Asperger's syndrome.

Keywords: Autism, Asperger's syndrome, confirmation class, assistants

## SISÄLLYS

1 TULE SELLAISENA KUIN OLET .....	5
2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT .....	6
2.1 Opinnäytetyön tavoitteet.....	6
2.2 Toimintaympäristö.....	7
3 AUTISMI JA ASPERGER LIITETTYNÄ RIPPIKOULUUN .....	9
3.1 Mitä on autismi? .....	9
3.2 Mikä on Aspergerin oireyhtymä? .....	11
3.3 Vammaisuus Raamatun näkökulmasta .....	14
3.4 Kirkko kaikille, omanlaisena seurakunnassa.....	15
3.5 Päivärippikoulu Parkanossa.....	16
3.6 Isostoiminta .....	17
3.7 Rippikoulutyö yleisesti evankelis-luterilaisessa seurakunnassa.....	19
4 OPPAAN LAATIMISPROSESSI .....	21
5 OPPAAN ESITTELY .....	23
6 POHDINTA .....	25
LÄHTEET.....	28
LIITE 1. Tule sellaisena kuin olet -opas .....	30

## 1 TULE SELLAISENA KUIN OLET

Valitsin tämän aiheen, koska olin tekemässä työssäoppimisjakson Parkanon evankelis-luterilaisessa seurakunnassa ja sain toimia sen aikana henkilökohtaisena avustajana autistinuorelle. Lisäksi tämä aihe tulee varmasti olemaan itselleni ajankohtainen tulevassa työelämässä.

Opinnäytetyössäni keskityn autistinuoren koulunkäyntiavustajan ja kirkon nuorisotyönohjaajan sekä nuorisotyön papin kertomusten kautta siihen, miten päivärippikoulua voisi lähteä kehittämään niin, että autisti- tai Aspergernuori voisi olla osana tavallista rippikouluryhmää. Tuotan Parkanon seurakunnalle oppaan siitä, miten toimia avustajan autisti- tai Aspergernuoren hyväksi. Oppaasta löytyy napakka tieto autismista ja Aspergerista, selkeiden ja rauhallisten tilojen etsiminen päivärippikouluun ja avustajana toimimista olen myös käsitellyt oppaassa. Lisäksi olen koonnut listat siitä, miten kannattaa tällaiset henkilöt kohdata. Oppaassa on myös esitetty oppituntien ja materiaalien käyttöä sekä annettu tietoa siitä, miten autisti- tai Aspergernuoren kanssa on hyvä harjoitella rippikoulukokeeseen ja miten koe toteutetaan. Lopuksi olen käsitellyt konfirmaatiota, johon päivärippikoulu tulee loppumaan. Tästä oppaasta on hyötyä Parkanon seurakunnalle, koska Parkanon seurakunnalta ei löydy tähän liittyvää aiempaa opasta. Tämä opas (Liite 1) auttaa hahmottamaan, mitä kaikkea on huomioitava autisti- ja Aspergernuoren kanssa päivärippikoulussa.

Seurakunnilla voi olla käytettävissä eri ikäisiä avustajaksi haluavia henkilöitä. Isoiset voivat toimia avustajina jos kyse on lievästi kehitysvammaisesta. Paikalliset seurakunnat asettavat omat tavoitteensa ja painopisteensä. Suuntaa antaa Kirkko kaikille -kirkon vammaispoliittinen ohjelma ja kirkon viralliset strategiat. (Häkkinen 2011, 55,64.)

Jokainen yksilö on ainutkertainen, jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Ihminen on arvokas, koska on olemassa, eikä ihmisen arvo perustu hänen saavutuksiinsa, tekoihinsa, ominaisuuksiinsa tai asemaansa. Rippikoulussa tulee kokemus nähdä toisesta toinen toisemme ja Jumalan edessä. Kohtaaminen ja uskon vuorovaikutus rakentuvat rippikoulussa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkon keskushallinto i.a.)

## 2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

Lähdin opinnäytetyössäni tekemään pienehköä, mutta kattavaa opasta autisti- ja Aspergernuoren avustajalle päivärippikouluun. Ajatuksen sain keväällä 2012, kun olin seurakunnalla ja mietin mistä kirjoittaisin opinnäytetyöni. Tiedustelin Parkanon kirkon nuorisotyönohjaajalta, mikä olisi hyvä aihe, mitä voisi kehittää Parkanon seurakunnalla. Vaihtoehtoja tuli muutamia, mutta lopullinen aihe muotoutui hyvin nopeasti, sillä seurakunnalla oli alkamassa päivärippikoulu, johon osallistuisi autistinen nuori, joka tarvitsisi avustajaa päivärippikouluun itselleen. Pääsin harjoittelun kautta mukaan tämän autistinuoren rippikouluryhmään ja sain itse todella paljon tietoa siitä, miten päivärippikoulua kannattaa toteuttaa kun mukana on myös autistinuori.

### 2.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa kattava ja lyhyt opasvihkonen siitä, mitä tulee huomioida autisti- ja Aspergernuoren kanssa toimittaessa. Lisäksi yritän oppaassa tuoda esiin, mitä kaikkea tarvitsee valmistella ja miettiä, ennen kuin päivärippikoulu alkaa. Autisti- ja Aspergernuorilla on erilainen ajatusmaailma kuin meillä tavallisilla ihmisillä, ja niinpä täytyy osata asettua ajattelemaan niin kuin autisti- tai Aspergernuoret ajattelisivat tilasta. Kaikki äänet, valot, materiaalit, hajut ja lämpötilat on otettava tarkasti huomioon päivärippikoulua järjestettäessä. Autisti- ja Aspergernuoret aistikäsitkset ovat niin paljon herkempiä, kuin tavallisten ihmisten aistikäsitkset.

Parkanon seurakunnalla ei ole ollut useaan vuoteen tilannetta, että päivärippikouluun olisi osallistunut autisti- tai Aspergernuori avustajan kanssa. Tämä kokemus on kuitenkin avannut omia silmiäni paljon.

Opinnäytetyöni vaati todella tarkkaa perehtymistä vammaisuuden materiaaleihin ja siitä, miten heille voidaan järjestää rippikouluopetusta seurakunnassa, jossa ei ole erikseen vammaistyötä tarjolla. Vuosittain vanhemmat ottavat yhteyttä erilaisen oppijan asioissa, mutta aina erityisoppija ei tule käymään rippikouluun Parkanossa, vaan käy sen eri

paikkakunnalla, missä on laajempi tietämys ja paremmat resurssit toimia vammaisten ihmisten kanssa.

Opas, jonka tuotan Parkanon seurakunnalle, on ajaton ja helposti sovellettavissa päivärippikouluryhmässä niin avustajan kuin opettajienkin tarpeisiin. Opas on suunniteltu niin, että sitä voivat käyttää seurakunnan vapaaehtoistyöntekijät, isosena toimivat nuoret sekä rippikouluopettajat. Tieto on yleiskattavaa ja helposti ymmärrettävää. Opasta voi myös esitellä autisti- tai Aspergerneruoren vanhemmille ennen päivärippikoulun alkua ja keskustella sen pohjalta, mitä neuvoja vanhemmilta löytyy avustajalle heidän nuorensa kohdalla. Täytyy siis muistaa, että jokainen autisti- ja Aspergerneruori on yksilöllinen ja jokainen toimii omalla tavallaan. Yhteinen rytmi löytyy yhdessä etsimällä.

## 2.2 Toimintaympäristö

Parkanon seurakunta sijaitsee Länsi-Suomessa, Pirkanmaalla. Parkanon seurakunta kuuluu Lapuan hiippakuntaan. Nykyisin seurakuntaan kuuluu Parkanossa noin 6560 ihmistä. 1300-luvulle asti Parkanon seurakunta on kuulunut Sastamalan kirkkopitäjään. Ajan kuluessa Sastamalasta erosi alueita itsenäisiksi kirkkoherrakunniksi. Ensin Parkano kuului Hämeenkyröön ja sittemmin Ikaalisiin, josta Parkano kuitenkin erosi 1867 ja siten itsenäistyi. (Parkanon seurakunta i.a.)

Parkanon seurakunnalla ei ole erikseen vammaistyötä, mutta seurakunta tekee yhteistyötä Parkanossa toimivien vammaispalveluiden kanssa. Tässä opinnäytetyössä esillä on erilainen rippikoulutyö Parkanon seurakunnassa. Erilaisella rippikoululla tarkoitan sitä, että päivärippikouluryhmässä on yksi nuori, joka tarvitsee henkilökohtaisen avustajan rippikouluun mukaansa, mutta joka käy rippikoulun niin kutsutussa normaalissa päivärippikouluryhmässä.

Parkanon seurakunnassa on 23 työntekijää. Papeja Parkanon seurakunnassa on kolme joista yksi on kirkkoherra, diakoniatyöntekijöitä kaksi, nuorisotyönohjaajia kaksi, joista toinen tekee varhaisnuorisotyötä, mutta osallistuu myös rippikoulutyöhön ja toimii välillä myös nuorisotyössäkin. Lastenohjaajia on kuusi, joista yksi on vastaava lastenohjaaja. (Parkanon seurakunta i.a.)

Harjoitteluni aikana opin tietämään, että kirkon nuorisotyönohjaajat vastaavat pääsääntöisesti nuoriso- ja rippikoulutyöstä. Kirkon nuorisotyönohjaajan työhön sisältyvät varhaisnuoriso- ja nuorisotyö, rippikoulutyö ja koulutyö sekä vastuu isoskoulutuksesta, apurikoulutuksesta ja kerhonohjaajakoulutuksesta. Parkanossa nuorisotyön kanssa työskentelee rippikoulussa myös papit ja diakoniatyöntekijät hyvässä yhteistyössä. Parkanon seurakunta on mielestäni pieni ja kodikas paikka, jossa toiminta hitsautuu niin sanotusti hyvin yhteen ja informaatio kulkee hyvin. Itse koen myös plussana pienessä kaupungissa sen, että usein rippikouluopettajat tuntevat rippikoulunuoret jo entuudestaan.

Olen ollut isosena mukana, kun Parkanon seurakunta on järjestänyt päivärippikouluja Vanhassa Pappilassa, joka sijaitsee Parkanon keskustan läheisyydessä. Viime vuonna päivärippikoulua pidettiin Parkanon seurakuntatalolla. Ryhmän koosta riippuen, on aina etsittävä ryhmälle sopiva paikka seurakuntatalolta tai Vanhasta Pappilasta. Seurakuntatalo tuo haastetta päivärippikoulunpitopaikkana, koska seurakuntatalolla on usein myös päällekkäin toimintoja eri tiloissa. Äänet saattavat kuulua sinne, missä päivärippikoulua pidetään ja se saattaa häiritä autisti- tai Aspergernuoria todella paljon. Vanha Pappila olisikin mielestäni kaikista paras vaihtoehto pitää päivärippikoulua sellaiselle ryhmälle, jossa on autisti- tai Aspergernuori, sillä Pappilassa ei ole yhtä paljon toimintaa ja hälinää kuin seurakuntatalolla.



### 3 AUTISMI JA ASPERGER LIITETTYNÄ RIPPIKOULUUN

Opinnäytetyössä käsitellään kehitysvammaisuutta autismin ja Aspergerin osa-alueilla. Kehitysvammaisuus ei ole sairaus, eikä sitä tule sekoittaa muihin vammaisuuden muotoihin, kuten cp-vammaan tai liikuntavammoihin. Kehitysvammaisuudella tarkoitetaan vaikeutta ymmärtää ja oppia uusia asioita. Jokaisella kehitysvammaisella on omat vahvuudet ja kehitysvamma rajoittaa vain osaa ihmisen toiminnoista. Ihmisiä joilla on kehitysvamma arvioidaan Suomessa olevan noin 40 000 koko väestöstä. Kehitysvammaisilla on samat ihmisoikeudet kuin muillakin ihmisillä ja oikeus olla täysivaltainen jäsen yhteiskunnassa. (Verner i.a.)

Historian kuluessa käsitykset älykkyystason jakaumasta, kehitysvammaisuuden määrittelystä ja palvelujärjestelmästä ovat muuttuneet. Keskivaikean ja syvän kehitysvammaisuuden yhteydessä lisävammoja tai sairauksia on runsaasti, kun taas lievässä kehitysvammaisuudessa ei ole juuri lainkaan. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 21,98.)

WHO on maailman terveysjärjestö ja sen tautiluokituksen ICD:n 10:n mukaan älyllisellä kehitysvammaisuudella tarkoitetaan tilaa, jossa henkisen suorituskyvyn kehitys on estynyt tai on epätäydellinen. Kehitysiässä ilmaantuvat taidot eli yleiseen henkiseen suorituskykyyn vaikuttavat kognitiiviset, kielelliset, motoriset ja sosiaaliset taidot ovat puutteellisesti kehittyneitä. (Kaski ym. 2012, 16.)

#### 3.1 Mitä on autismi ?

On esitetty monia teorioita autismin syistä. (Viitapohja, Kari 2010.) Vaihtelevia toiminnan esteitä aiheuttaa autismi joka on autismin kirjoon kuuluva neurobiologinen keskushermoston kehityshäiriö. Useimmiten häiriö huomataan lapsen kehityksessä, kun pitäisi alkaa opetella vuorovaikutustaitoja. (Autismi- ja Aspergerliitto ry, i.a.). Tyypillistä varhaislapsuuden autismille on se, että käyttäytymishäiriöt näkyvät ennen 30 kuukauden ikää. Sen sijaan taas epätyypillisessä autismissa alkamisikä voi olla myöhempi tai autismin kaikki diagnostiset kriteerit eivät täyty. Disintegratiivisissa häiriöissä eli Hellerin taudissa tarkoitetaan laaja-alaista kehityshäiriötä, jossa normaalisti kehittyvä lapsi taantuu ja saa neurologisia ja autismin kaltaisia oireita. Suomessa autistisia henkilöitä

on noin 10 000 ja autismin kirjoon kuuluvia henkilöitä on noin 50 000. (Autismi ja Aspergerliitto ry i.a.) 80 % autisteista on kehitysvammaisia. (Kaski ym. 2012, 99.)

Sosiaaliset vuorovaikutuksen häiriöt, kommunikaatiohäiriöt, poikkeava/rajoittunut käyttäytyminen ja aistien poikkeava toiminta ovat tyypillisiä oirekuvia autismissa. Tavallisimpia erityispiirteitä autistilla ovat uni- ja syömishäiriöt, itseään vahingoittava käyttäytyminen sekä liiallinen tai alentunut aktiivisuus. Vastavuoroisuuden puuttuminen ihmisuhteissa on olennaisin vuorovaikutushäiriön piirre. Osa autisteista hyväksyy fyysisen kontaktin omilla ehdoillaan. Mallikäyttäytyminen on autisteille vaikeaa, koska he eivät osaa kuvitella, mitä muut ajattelevat. Tämä näkyy epäsovinnaisena käyttäytymisenä, esimerkiksi katsekontaktin välttämisenä. (Kaski ym. 2012, 100.)

Kaikilla autisteilla on kommunikaatiovaikeuksia, jotka esiintyvät poikkeavuutena itsensä ilmaisemisessa. Muita häiriöitä esiintyy kielen, eleiden ja symbolien ymmärtämisessä. Autisteille ei kehity puhetta ollenkaan tai se jää vähäiseksi; myös ilme- ja elekieli ovat puutteellisia. Apuna kommunikoitaessa voidaan käyttää esimerkiksi: kuvia, kirjoitettuja sanoja, kommunikaattoreita, esineitä, viittomia, aakkostauluja ja tietokoneita. (Kaski ym. 2012, 100.) Autistien erityisopetuksessa Suomessa on viime vuosina korostettu kommunikaation visualisoinnin merkitystä. Puutteellisen kuulemisen ymmärtämistä on haluttu korvata kuva- ja teksti-informaation avulla. Keskeisiä menetelmiä ovat olleet opetuksen yksilöllinen eriyttäminen ja opetettavan aineksen pikkutarkka jäsentäminen. (Viitapohja, Kari 2010.)

Autistille tyypillistä ovat tietyt rituaalit ja päivärutiinit, joita autisti noudattaa täsmällisesti. Jos päivärutiiniin tulee muutos, autistinen henkilö saattaa ahdistua tai hämmentyä, eikä pysty jatkamaan toimintaansa eteenpäin. Autisteille on tyypillistä reagoida poikkeavasti ärsykkeisiin kuten ääniin, valoihin, kosketukseen, kipuun, lämpötilaeroihin, hajuihin ja makuihin tai muihin aistiärsykkeisiin. Reagoinnit aistiärsykkeisiin vaihtelevat suuresti yksilöiden välillä, mutta myös samalla henkilöllä voi ilmetä eriaistaisia reagoiteja riippuen tilanteesta. Autististen henkilöiden on helpompi ymmärtää haju- ja näköaistimuksia kuin kuulo- ja tuntoaistimuksia. Näköaistin kautta tulevat ärsykkeet ovat autisteille tärkeimpiä, kuin muiden aistien kautta tulevat ärsykkeet. (Kaski ym. 2012, 100-101.)

### 3.2 Mikä on Aspergerin oireyhtymä?

Autismin ja Aspergerin oireyhtymän erona on, että Aspergerissa kielellinen kehitys on hyvä, alun viivästyisestä huolimatta. Aspergerissa ei ole myöskään merkittävää laaja-alaista älyllistä jälkeenjääneisyyttä, mutta siinä ilmenee kuitenkin autismille tyypillisiä oireita. (Kaski ym. 2012, 98.) Yksi autismin lievimmistä muodoista on Aspergerin oireyhtymä. (Viitapohja, Kari 2009.) Autististen häiriöiden lievänä muotona pidetään Aspergerin oireyhtymää, koska siitä kärsivillä ilmenee autismin tapaan merkittäviä vaikeuksia ei-kielellisten ilmaisujen käytössä ja toisten ihmisten tunnetilojen tunnistamisessa tai ymmärtämisessä. (Huttunen, Kari 2013.) Autismiin kuuluva Aspergerin oireyhtymä on neurobiologinen keskushermoston kehityshäiriö, joka aiheuttaa vaihtelevia esteitä toiminnassa. (Autismi- ja Aspergerliitto ry, i.a.).

Ensimmäistä kertaa termiä Aspergerin-oireyhtymä käytti Lorna Wing vuonna 1981. Alunperin kyky- ja käyttäytymisprofiilia oli kuvannut lastenlääkäri Hans Asperger. Aspergerin vuonna 1944 julkaisemassa väitöskirjassa, hän tutki neljää poikaa, jotka olivat sosiaalisilta, kielellisiltä ja kognitiivisilta kyvyiltään epätavallisia. Hän käytti tilasta termiä "Autistinen psykopatia", jonka hän mielsi persoonallisuushäiriöksi. Lorna Wing teki saman havainnon tutkiessaan lapsia ja aikuisia. Samoihin aikoihin kun Hans Asperger käytti termiä "autistinen", julkaisi hänen maanmiehensä Leo Kanner toisen kuvauksen autistisista lapsista. He molemmat kuvasivat oireet samalla tavalla ja päätyivät käyttämään samaa termiä. Muutama vuosi sen jälkeen, kun Hans Asperger kuoli (1980), hänen nimeään kantava oireyhtymä sai kansainvälisen tunnustuksen. (Attwood 2005, 14.)

Aspergerin oireyhtymää pidettiin 1990-luvulla autismin ja laaja-alaisen kehityshäiriön sukuisena tilana, joka tarkoitti sitä, että häiriö vaikutti kykyjen kehittymiseen laaja-alaisesti. Nykyään Aspergerin oireyhtymää pidetään autismitieteen oireyhtymänä ja sille on omat diagnoosikriteerit. Aspergerin oireyhtymää pidetään yleisempänä kuin autismia ja se voidaan diagnosoida sellaisillakin lapsilla, joita ei ole missään vaiheessa pidetty autistisina. (Attwood 2005, 15-16.) Tietty monimuotoinen ja omaleimainen käyttäytymiskuva on Aspergerin oireyhtymässä yleistä. (Autismi- ja Aspergerliitto ry, i.a.).

50 prosentilla Aspergerlapsista kielenkehitys on myöhässä, mutta viiden vuoden iässä nämäkin lapset puhuvat sujuvasti. Aspergerhenkilöiden yhtenä ongelmana pidetään kielen käyttämistä sosiaalisessa yhteydessä. Aspergerhenkilön ollessa epävarma siitä, mitä pitäisi sanoa, hän yleensä pitää ajatustauon tai vaihtaa puheenaihetta. Luonnollisesti taas tavallinen ihminen pyytää selvennystä, jos ei ymmärrä asiaa. Aspergerhenkilön kanssa keskustelu voi olla sen takia haastavaa, koska voi vaikuttaa siltä, että keskustelu liittyy aina hänen mielialheeseen, joka johtuu ymmärtämisongelmista ja Aspergerhenkilön kyvyttömyydestä pyytää selvennystä. Aspergerhenkilöt kokevat vastenmielisinä kysymykset joihin he eivät osaa vastata ja jos he joutuvat sanomaan ”en tiedä”, se voi laskea heidän itseluottamustaan. (Attwood 2005, 79-81.)

Aspergerhenkilö voi sanoa myös asiaankuulumattomia huomautuksia, jotka voivat olla hämmentäviä keskustelukumppanille, vaikuttaa aivan siltä, kuin henkilö sanoisi ensimmäisenä mieleen juolahtaneen asian. Huomautukset voivat liittyä sanoihin tulleisiin mielle yhtymiin tai olla katkelma aikaisemmasta vuoropuhelusta. Aspergerhenkilöt voivat myös keskeyttää tai puhua muiden ihmisten päälle. Muiden puheen keskeyttämisen tapa voi ärsyttää muita ihmisiä ja Aspergerhenkilöillä voi olla vaikeuksia tunnistaa merkit, jolloin on sopivaa aloittaa puhuminen. Aspergerhenkilö ei myöskään ymmärrä, miten keskeyttäminen vaikuttaa keskustelukumppanin tunteisiin tai itse keskusteluun. Aspergerhenkilölle on vaikea kertoa häiritsemättä tai loukkaamatta häntä, esimerkiksi että ”et puhu samasta aiheesta kanssani”, tällaisissa tilanteissa kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. (Attwood 2005, 82-83.)

Aspergerhenkilö ei tietenkään tahtoen tee muita ärsyttäviä asioita vaan hän on tavallista vähemmän tietoinen sanojen epäsuorista, kätkeyistä ja moninkertaisista merkityksistä. Tämä piirre vaikeuttaa myös kielikuvien, vakiintuneiden ilmausten ja tavallisten sanontojen ymmärtämistä. Aspergerhenkilölle kannattaa antaa kirjallisia ohjeita ja puheen aikana pitää taukoja, jotta hänellä olisi aikaa käydä kuulemaansa läpi rauhassa. Täydellisyys on yksi Aspergerlapsen piirre, koska hän asettaa itselleen niin korkeat tavoitteet ja ne ovat yleensä korkeammat kuin häneltä odotetaan. Aspergerlapsi voi pahastua, jos häntä kohdellaan kuin lasta, kun taas lapsi reagoi myönteisesti, jos häntä kohdellaan ikäistään vanhempana. (Attwood 2005, 91, 101, 144.)

Taipumus uppoutua johonkin kiinnostuksen kohteeseen, joka hallitsee Aspergerhenkilön aikaa ja puhetta sekä pakonomainen rutiinien noudattaminen ovat kaksi ominaispiirrettä, joita ei ole määritelty tutkimuskirjallisuudessa riittävän tarkasti. Aspergerlapselle ominaista on luoda rutiineja ja pitää niistä pakonomaisesti kiinni. Muut ihmiset lapsen ympärillä joutuvat mukautumaan rutiineihin, koska muutokset aiheuttavat lapsella ahdistusta. Rutiini voi myös ajanmittaan monimutkaistua, josta voi tulla lisähaastetta. (Attwood 2005, 105, 108.)

Aspergerlapsille kannattaa tehdä henkilökohtainen päiväohjelma, johon merkitään yksitellen kukin päivän ohjelma. Päivän ohjelma kannattaa sijoittaa seinälle aika järjestykseen ja ne kannattaa kiinnittää joko tarranauhalla tai sinitarralla. Tämä mahdollistaa päiväjärjestyksen muuttamisen. Aspergerhenkilön varttuessa rutiinien kiinni pitäminen yhtä tarkasti kuin lapsena, voi vähentyä, mutta silti henkilö ei siedä muutoksia helposti. Yksi lisäkeino on pyytää Aspergerhenkilöä toistamaan ohjeet ääneen, jos tuntuu ettei sanallinen ohje mene perille. Hyvä keino tähän on, että pyytää Aspergerhenkilöä kertomaan ohjaajalle, mitä hänen pitäisi nyt tehdä. Aspergerhenkilöt tuovat esiin omista elämänkerroissaan puheen kuulemisen vääristymisestä, vaikeuksia keskittyä yhden henkilön ääneen, jos ympärillä on muita ihmisiä. On siis tärkeää puhua vuorotellen ja selkeästi. (Attwood 2005, 99, 101, 120.)

Aistijärjestelmän epänormaali herkkyys voi vaikuttaa niin, että tavalliset aistimukset tuntuvat voimakkaimmilta kuin ne oikeastaan ovat. Yliherkkyys vähenee varttuessa, mutta se voi olla myös elinikäistä. Aspergerlapsi voi olla hämillään siitä, miksi muut lapset eivät ole yhtä herkkiä kuin itse on ja taas vanhemmat voivat olla hämillään, kun heidän lapset ovat yliherkkiä. Yleisimmät aistiherkkyudet liittyvät kosketukseen ja ääneen, mutta ne voivat liittyä myös muihin aisteihin. (Attwood 2005, 153.)

### 3.3 Vammaisuus Raamatun näkökulmasta

Vanhassa Testamentissa on osittain ristiriitaa vammaisten ihmisten kohdalla, mutta kuitenkin joissain kohdissa annetaan määräyksiä suojella vammaisia ihmisiä. Vammaiset ihmiset ovat Vanhassa Testamentissa alempiarvoisessa asemassa kuin muut ihmiset. Vammaisuutta kuvataan Vanhassa Testamentissa synnistä seuraavana rangaistuksena ja Jumala nähdään siinä vammaisuuden ja sairauden ,sekä niihin liittyvän kärsimyksen aiheuttajana. Vammaisten ihmisten kannalta Raamatun kuvauksilla on ollut ja on yhä merkitystä. Vammaisuus Vanhassa Testamentissa merkitsi ulos joutumista yhteydestä Jumalaan ja sosiaalista eristyneisyyttä. Vammaisia ja sairaita ihmisiä eristettiin siinä pelossa, että he tartuttavat sairautta tai vammaansa muihin ihmisiin. Vanhan Testamentin ajan juutalaisuudessa korostui kaksi vastakkaista mielipidettä: toinen karkotti vammaiset ihmiset ulos yhteiskunnasta - toisessa korostui pyhä uskonnollinen järjestys. Ajatus sosiaalisesta vastuusta oli keskeinen, koska tämä velvoitti sijoittamaan vammaiset yhteiskuntaan syrjimättä heitä. (Vehmas 2005, 24,29-30.)

Varsinaisen jumalallisen ilmoituksen ajatellaan olevan Uudessa Testamentissa, eikä Vanhalla Testamentilla ei ole itsenäistä teologista merkitystä. Uusi Testamentti kumoo kuvaukset kostonhimoisesta ja julmasta Jumalasta, tilalle astui armon ja anteeksiantamisen Jumala. Periaatteessa kristinuskon Jumala on rakastava ja armahtava eikä hän piinaa vitsauksin alamaisiaan. Ajan mittaan monissa uskonnoissa jumalien piirteet ovat muuttuneet lempeämmiksi. Vanhan Testamentin käsitys sairaudesta ja synnistä on muuttunut Uudessa Testamentissa. On ajateltu Jeesuksen puheiden perusteella, etteivät vammaisuus, sairaus ja synti ole syy-seuraussuhteessa toisiinsa. Jeesus ei kuitenkaan kokonaan torjunut synnin ja vammaisuuden yhteyttä. Uudessa Testamentissa on muuttunut syntikäsite. Syntikäsite on Jeesuksen aikana painottunut juutalaisen lain kuuliaiseen toteuttamiseen ja ihmisten tekojen tarkkailemiseen. Olemussyntikäsite, jota Uusi Testamentti edustaa, tarkoittaa, että yksittäiset teot eivät ole ratkaisevia vaan suhde Jumalaan ja sisäinen olemus. Kärsimys ja kuolema kuuluvat tämänpuoleiseen elämään eivätkä ne välttämättä ole seurausta synneistä. (Vehmas 2005, 25-28.)

Kristillistä ja maallista vammaistyötä ovat hallinneet hyväntekeväisyyden ja laupeuden periaatteet. Kristilliset kirkot ovat pyrkineet ottamaan huomioon vammaisten ihmisten hyvinvoinnin kun taas muu yhteiskunta on jättänyt huomiotta. Vammaiset ihmiset eivät

halua nykyään ottaa passiivista roolia hyväntekeväisyysobjekteina, vaan heidän mukaansa hyväntekeväisyys perustuu vammattomien ihmisten pelkoihin ja ahdistuksiin. Vammaiset haluavat olla aktiivisia toimijoita, joilla on oikeus vaatia muutoksia yhteiskunnassa. Jumalan on nähty luovan vammaisia ihmisiä tietoisesti joissakin kristinuskon tulkinnoissa. Tämä selitetään sillä, että yhteisöt oppisivat ottamaan huomioon heikot jäsenet. Ajatus koetaan kiusallisena, koska vammaisilla ihmisillä on tällöin vain lähinnä välinearvo maailmassa. (Vehmas 2005, 29-30.)

### 3.4 Kirkko kaikille, omanlaisena seurakunnassa

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vammaispoliittinen ohjelma tulee esiin kirkossa tehdyn vammaistyön haasteista ja tarpeista. Tavoitteena on tuoda kristillinen usko vammaisten saataville ja samalla pyritään luomaan vammaisille ihmisille yhdenvertaiset mahdollisuudet kirkon ja seurakunnan toimintaan. Seurakuntien työntekijöille, seurakuntalaisille ja luottamushenkilöille kirkon vammaispoliittinen ohjelma on hyvä käsikirja. Ohjelma auttaa vammaisten henkilöiden mahdollisuuksiin osallistua seurakunnalliseen toimintaan ja on myös kirkon puheenvuoro vammaisten ihmisten tasavertaisuudesta yhteiskunnassa. (Suomen evankelis- luterilainen kirkon keskushallinto i.a.)

Kirkon vammaispoliittisen ohjelman päämääränä on tasavertainen seurakunta. Seurakunta ottaa huomioon jokaisen jäsenensä ja tuottaa toimintansa heidän tarpeidensa mukaan. Seurakunta on elävä yhteisö, joten joustava toiminta on luonteenomaista. Ohjelman tavoitteena on saada kirkossa vammaisten ihmisten ääni esille kirkon toiminnassa ja päätöksen teossa. Ohjelman avulla vammaiset ihmiset saavat käyttää kaikkia ihmisoikeuksiaan. Esteiden poistamiseksi osallisuuden tieltä voidaan perustaa vammaisneuvostoja. (Suomen evankelis- luterilainen kirkon keskushallinto i.a.)

Virheetön ja muista riippumaton ihminen ei ole kristillisen ajattelun ihanne. Kristillinen ajattelu hyväksyy erilaisuuden ihmisissä, koska erilaisuus kuuluu Kristuksen kirkon olemukseen. Ihminen on olemassa Jumalan tahdosta, joten jokainen ihminen on yhtä arvokas kuin toinen. Vammaisuus ei hallitse koko elämää vaan vaikuttaa vain ihmissuhteisiin, taloudelliseen toimeentuloon, henkiseen hyvinvointiin ja arkisuoriutumiseen. Elämä on aina arvokasta. Uusia ulottuvuuksia voi avautua vammaisen tai hänen lähei-

sensä elämään. Näiden ulottuvuuksien löytämisessä auttaa kirkko ja se voi vahvistaa yksilössä hänen ihmisarvon tuntoaan ja voimavaroja. Kirkon tehtävänä on pyrkiä pääsemään vähäosaisuuden leimasta eroon ja vaikuttaa niin, että jokainen voi elää mielekästä elämää ja toteuttaa ihmisyytään. (Suomen evankelis-luterilainen kirkon keskushallinto i.a.)

### 3.5 Päivärippikoulu Parkanossa

Parkanossa on tarjolla joka vuosi päivärippikoulumahdollisuus niille nuorille, jotka eivät halua tai pysty lähtemään leirille. Päivärippikoulua on toteutettu kahtena erilaisena päivärippikouluna. Viimeisenä parina vuotena Parkanon seurakunta on järjestänyt päivärippikoulun kevään aikana tyylillä; yhtenä päivänä viikossa on pari tuntia rippikouluopetusta, kun aiempina vuosina päivärippikoulu järjestettiin kesäloman aikana kahden viikon opiskelujaksoina.

Parkanossa päivärippikouluun osallistuu yleensä huomattavasti vähemmän henkilöitä, kuin rippikoululeirille. Päivärippikouluun osallistuu, ikäkaudesta riippuen, yleensä noin neljästä kymmeneen nuorta vuodessa. Itse koen, että autisti- tai Aspergerneruori pystyy parhaiten osallistumaan sellaisessa ryhmässä, jossa henkilöitä on vain muutama hänen lisäkseen. Ajattelen, että tämä takaa rauhallisen oppimisympäristön sekä sen, että autisti- tai Aspergerneruori pystyy osallistumaan enemmän rippikoulussa tehtäviin asioihin ohjatusti tai ohjaajan avustamana. Myös muut nuoret oppivat tuntemaan autisti- tai Aspergerneruoren paremmin, kun ryhmä ei ole liian suuri. Itse olen toiminut muutamilla päivärippikouluilla isosena, sekä henkilökohtaisena avustajana autistinuorella päivärippikoulun ryhmässä.

Kokemus itselläni erilaisesta päivärippikoulusta sijoittuu viime vuoden keväälle, jolloin olin työharjoittelussa Parkanon seurakunnalla nuorisotyössä. Päivärippikoulu oli järjestetty keväälle ja osallistujina oli neljä nuorta. Toimin päivärippikoulussa avustajana nuorelle, jolla oli autismi. Seurakunnan nuorisotyönohjaajan kanssa mietimme, miten oppitunnit kannattaisi järjestää ja mikä olisi autistinuorelle hyvä tapa oppia ja kuunnella rippikoulussa käytäviä asioita. Toimme esille vaihtoehtoja kuvista, palapeleistä, tieto-



koneesta, videoista, hengellisistä lehdistä, erilaisista koskettelumateriaaleista, musiikista, lasten Raamatusta, lattiakuva menetelmistä ja värityskuvista.

Toteutimme päivärippikoulua autistinuoren mukaan, tarjoten joka kerralle erilaista ja monipuolista osallistumista. Tärkeimmän havainnon tein autistinuoren kohdalla siinä, että päivän aiheeseen liittyen etsin aina teemaan sopivan värityskuvan, jonka nuori sai värittää samalla, kun kuunteli opetusta kuvan teemaan liittyen. Näin ollen oli helppo yhdistää asia kuvaksi. Kuvaa käytiin nuoren kanssa läpi samalla, kun hän väritti kuvaa. Tästä esimerkkinä kasteoppituntiin liittyen oli kuva, jossa oli kuvattuna kastetilaisuus. Värityskuvassa pöydällä oli palava kynttilä ja autistinuori väritti kynttilän kuvasta. Tämän jälkeen oppituntia pitänyt kirkkoherra sytytti kynttilän pöydälle ja lausui sanat, jotka kastetilaisuudessa myös lausutaan: "Jeesus sanoo: "Minä olen maailman valo. Se, joka seuraa minua, ei kulje pimeässä, vaan hänellä on elämän valo." (Joh.8:12.) Kynttilän sytyttämällä konkretisoimme asian kaikille nuorille, ei ainoastaan autistinuorelle.

Päivärippikoulun osalta koin tärkeäksi sen, että muut nuoret saivat tutustua autisti nuoreen ja että nuoret toimivat yhdessä koko rippikouluajan. Erilaiset leikit, pelit ja tekemiset vahvistivat ryhmää ja auttoivat tutustumaan toisiin nuoriin. Lattiakuvat olivat mielestäni tärkeä ja mielekäs opetusväline nuorille, mutta erityisen tärkeä autistinuorelle, koska hän pystyi itse osallistumaan lattiakuvan tekemiseen.

### 3.6 Isostoiminta

Tarkastelen tässä kohdassa isostoimintaa siitä näkökulmasta, että rippikouluryhmässä olisi vähintään yksi autisti- tai Aspergernuori. Käytän tässä kohdassa autisti- ja Aspergernuoresta nimitystä erityisnuori. Jos isonen kokee itsensä riittämättömäksi tai ei halua ottaa niin vaativaa roolia, kuin henkilökohtainen avustaja kokonaan omalle osalleen, voi miettiä, olisiko mahdollista käyttää kahta isosta henkilökohtaisena avustajana nuorelle. Tämä kuvio mahdollistaisi vertaistuen, jota varmasti isonen tarvitsee rippikoulun aikana ja sen jälkeen, kun on toiminut erityisnuoren avustajana.

Kun isoseksi ryhtyy, ottaa vastaan tärkeän tehtävän. Isokset kantavat vastuuta seurakunnan työntekijöiden kanssa kasvatus- ja lähetystehtävästä. Ohjaajien tulisi ottaa isokset

mukaan mahdollisimman aikaisin rippikoulua suunniteltaessa. Opetussuunnitelma olisi hyvä tuoda esiin myös isosille. Päivän ohjelma kannattaa suunnitella yhdessä jo etukäteen, niin että siihen voi valmistautua erityisnuoren kanssa käymällä esimerkiksi kuvin päivän ohjelman läpi. Isosille olisi hyvä kertoa, ketä rippikouluun on tulossa ja samalla selvittää, jos joku rippikoulunuorista tarvitsee avustajaa. Isonen voi tietää etukäteen, keitä rippikouluun on tulossa, mutta tämä ei saa haitata isosena työskentelyä. Isonen pitää kuitenkin kohdella kaikkia tasavertaisina. (Harjunpää, Paananen, Parviainen & Saarainen 1994, 169.)

Isonen on turvallinen, helposti lähestyttävä henkilö rippikoululaisille. Isosilla on yleensä omat pienryhmät, oli kyse sitten päivärippikoulusta tai rippileiristä. Isonen kannattaa tutustua omaan ryhmäänsä huolella ja antaa itsestään sellainen kuva, että hänelle voi kertoa kaikki mieltä askarruttavatkin asiat rippikoulun aikana ja sen jälkeen. (Harjunpää ym. 1994, 122-123.) Ajattelen, että jos isosen ryhmään kuuluu erityisnuori, kannattaa isosen miettiä, pystyykö hän ohjaamaan enempää rippikoululaisia omassa ryhmässään, vai keskittykö hän kokonaan erityisnuoreen. Olisi hyvä päättää jo heti alussa, ottaako isonen muita rippikoululaisia ryhmäänsä jos hänellä on erityisnuori vastuullaan. Erityisnuori vaatii kuitenkin kokonaisvaltaisen huomion isoselta rippikoulun aikana.

Lisäksi on hyvä miettiä, kannattaako ensimmäisen vuoden isosen toimia erityisnuoren avustajana rippikoulussa ja pystyykö hän siihen. Tätä kannattaa miettiä siksi, että aikaisemmillä isosilla on jo käytännön kokemusta rippikoulussa isosena toimimisesta ja näin ollen he voivat pärjätä erityisnuoren kanssa hieman paremmin, kuin uunituore isonen. Rippikoulussa, jossa on erityisnuori mukana, isosen työ on huomattavasti vaativampaa kuin normaalissa rippikouluryhmässä toimiminen. Onkin hyvä tiedostaa, että isonen väsy myös rippikoulun aikana, isoselle voi tulla myös tilanteita, jotka eivät onnistu odotusten mukaan. Harjunpää ja kumppanit sanovat isoskouluttajan käsikirjassa, että epäonnistumisien ja väsymyksen aikana on hyvä muistaa isosena se, että oma arvo ei Jumalan ja ihmisten silmissä riipu siitä, miten hyvin annetuista tehtävistä suoriutuu. Itsensä armahtaminen kuuluu myös armoon. (Harjunpää ym. 1994, 112.)

### 3.7 Rippikoulutyö yleisesti evankelis-luterilaisessa seurakunnassa

Kaikille nuorille on seurakunnan tarjottava rippikoulun käynti mahdollisuus. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 43) Kirkkojärjestyksessä sanotaan, että rippikoulu voidaan tarvittaessa pitää yksityisesti. ( Kirkkojärjestys 1993.) Katekismus antaa sisällöllisen perusrakenteen rippikoululle. Keskeisiä opetuksen aineksia on katekismuksen mukaan elämä, rukous ja usko. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 18.)

Perusrakenne rippikoulussa on suunniteltu niin, että se joustaa ja sitä pystyy muuntelemaan tarpeen mukaan. Perusrakenne edellyttää ja antaa tilaa myös paikalliselle suunnittelulle. Seurakunta vastaa opetus- ja oppimiskokonaisuuksista ja siitä, miten usko, rukous ja elämä toteutuvat kokonaisuuksissa. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 19.) Nuoret perehdytetään seurakunnan rippikoulussa kirkon yhteiseen uskoon ja ohjataan seurakunnan yhteydessä elämiseen. (Kirkkojärjestys 1993.) Henkilökohtaiset taidot opettajilla, yhteiset valmiudet opettajatiimissä, yksilölliset ominaisuudet nuorilla, oppimisympäristö rippikoulussa sekä ryhmän luonne rippikoululaisten keskuudessa vaikuttavat rippikoulun toteutukseen. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 19.)

Rippikoulu kestää minimissään puoli vuotta. Tunteja rippikoulussa on 80, jotka jakautuvat rippikouluajalle. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.) Rippikoulussa on johdonmukaisesti pidettävä kiinni opetuksen kokonaisuudesta ja on myös seurattava sen toteuttamista. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 39) Oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tieto niistä on lisääntynyt nykymaailmassa, siksi on tärkeää huomioida jokainen rippikoululainen yksilönä ja otettava huomioon nuoren yksilölliset lähtökohdat, valmius ja erilaisuus rippikoulussa. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 43)

Enimmäiskoko rippikouluryhmässä on 25 nuorta, mutta tarvittaessa seurakuntaneuvosto tai kirkkoneuvosto voivat päättää mahdollisesti ryhmäkoon ylittämisestä, jos ryhmää on suurennettava jostain syystä. Kuitenkin erityisryhmille suositellaan kahdeksan nuoren ryhmäkoko. Erityisryhmään voidaan luetella muun muassa dysfaattiset, viittomakieliset sekä huonokuuloiset nuoret. Erityisrippikoulussa, jossa on kehitysvammaisia, saa olla enintään kahdeksan nuorta ja jokaiselle nuorelle pitää olla oma avustaja. Vaikeasti kehitysvammaisten rippikouluryhmässä voi olla enintään neljä nuorta ja jokaista nuorta kohden on oltava kaksi avustajaa. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 41-42.)

Rippikoulusuunnitelma vuodelta 2001 sanoo, että on tärkeää heti alussa keskustella nuorten ja heidän huoltajiensa kanssa, mitä tavoitteita ja odotuksia heillä on rippikoulun suhteen. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 22.) Itse koen, että rippikoululaisten kanssa vietetty yhteinen aika on eduksi rippikouluaihana, koska silloin nuorta oppii tuntemaan ja tietämään paremmin. Nuorelle on varmasti helpompaa tulla rippikoulun jatkokerroille, kun luottamus on jo alkanut syntyä.

Seurakunnissa laaditaan vuosittain suunnitelma rippikoulutyöhön. Suunnitelman hyväksyy joko seurakuntaneuvosto tai kirkkoneuvosto. Suunnitelma on laaja ja siitä tulee ilmetä rippikouluryhmien arvioidut määrät sekä rippikoululaisten määrä. Lisäksi suunnitelmassa pitää tuoda esille milloin rippikoulu alkaa ja päättyy, millaisia vaihtoehtoja on käydä rippikoulu, konfirmaatio, rippikoulun opetuspaikat ja muut tilat, opettajat rippikoulussa, oppikirjat joita rippikoulussa käytetään, henkilöstöresurssit ja eri työalojen osallistuminen rippikoulutyöskentelyyn, yhteistyö huoltajien ja koulun kanssa, sekä mahdolliset erillisryhmien rippikoulut. Rippikoulu on asia, joka tulee koskettamaan niin nuoren perhettä kuin hänen sukuaankin. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 37,39.)

Jos nuori osallistuu pienryhmärippikouluun, niin ennakkotapaamisissa on mukana yleensä pienryhmärippikoululaisten vanhemmat. Tapaamiset ovat koko pienryhmärippikoululaisille yhteisiä, jotta erityistarpeiden huomioiminen olisi mahdollista. Vanhempainillat ovat mahdollisuuksia vanhemmille keskustella yksityisesti oman nuorensa asioista, joita ei halua tuoda esille koko ryhmän kuullen. Vanhempainilloissa on informaation varmistamisen mahdollisuus. (Kuusi & Porkka 2006, 52.)

#### 4 OPPAAN LAATIMISPROSESSI

Yhteistyökumppanina oli Parkanon seurakunta, jonne tein opinnäytetyöni. Painotin opinnäytetyössäni tekemäni oppaan päivärippikouluun. Opasta ei pystytty hyödyntämään kesän 2013 rippikouluryhmään, koska oppaan tekeminen oli vielä vaiheessa ja kesätyöt alkoivat toisella paikkakunnalla itselläni. Opasta tullaan kuitenkin kokeilemaan isos- ja apurikoulutukseen seuraavan isoskoulutuksen alettua syksyllä 2013. Parkano on niin pieni kaupunki, että rippikouluun ei välttämättä joka vuosi osallistu autisti- tai Aspergenuoria. Jos tulevana vuosina Parkanon seurakunta järjestää päivärippikouluja, joihin autisti- tai Aspergenuoria osallistuu, uskon, että tästä tuottamastani oppaasta on todella paljon hyötyä perehdytyksessä autisti- tai Aspergenuoren avustajalle.

Sain keskusteltua opinnäytetyöni aiheesta, opinnäytetyö prosessista, kokemuksista ja haasteista paljon nuorisotyönohjaajan ja varhaisnuorisotyönohjaajan kanssa. Nuorisotyötä tekevä seurakuntapastori oli myös yhteydessä kanssani mahdollisuuksiensa mukaan. Eniten tein yhteistyötä kuitenkin nuorisotyönohjaajan kanssa seurakunnalta. Parkanon seurakunta on itselleni hyvin tuttu, sillä se on ollut kotiseurakuntani melkein koko elämäni ajan. Olen saanut toimia seurakunnalla varhaisnuorten kerhonohjaajana, isosena, apuohjaajana ja henkilökohtaisena avustajana, yhden syksyn olen ollut työelämävalmennuksessa siellä tekemässä sekä varhaisnuoriso- ja nuorisotyötä.

Kuten olen jo aiemmin tuonut esiin, aloitin opinnäytetyön suunnittelun keväällä 2012. Silloin keräilin tietoa lähinnä siitä, mitä ja mistä kannattaa etsiä tietoa erilaiseen rippikouluun. Sain myös osallistua vuonna 2012 päivärippikouluun, jossa toimin autistinuoren avustajana. Sain kerättyä paljon henkilökohtaista kokemusta avustajana olemisesta ja pidinkin tuolloin päiväkirjaa siitä, mitä asioita opin henkilökohtaisena avustajana ollessani. Päiväkirjan pitämisen avulla oli helppoa jälkepäin prosessoida oppimisaan asioita.

Takaisin kouluun palattuani sain opiskelijatovereilta tietoa sellaisista opinnäytetöistä, missä esiintyisi autismia, Aspergerin oireyhtymää ja kehitysvammaisuutta. Opinnäytetöitä tulikin selailtua. Opinnäytetöistä sai paljon tietoa sekä hahmotti hieman, miten omaa opinnäytetyötä kannattaisi lähteä kokoamaan. Syksyllä 2012 aloin hahmottaa

syvällisemmin opinnäytetyötäni. Koulusta sai vinkkejä opinnäytetyötä varten. Kuitenkin opinnäytetyötä en vielä alkanut syksyllä 2012 kirjoittaa.

Keväällä 2013 aloin etsiä kirjoja ja internetlähteitä, mitä voisin hyödyntää opinnäytetyössäni. Kesällä 2013 oli paljon luettavaa ja ylös kirjaamista teoreettisesta tiedosta. Lisäksi alkukevästä 2013 tein haastatteluita Parkanon seurakunnalla seurakuntapastorille ja kirkon nuorisotyönohjaajalle. Kävin myös haastattelemassa koulunkäyntiavustajaa Parkanon Yhteiskoululla. Opinnäytetyön virallinen kirjoitus alkoi kesän 2013 loppupuolella ja jatkui luontevasti syksyllä 2013.

Parkanon seurakunnalle tuottamani oppaan olen ajatellut säilytettäväksi nuorisotoimistossa kansiossa. Sieltä se löytyy kätevästi ja on helposti löydettävissä ja käytettävissä. Lisäksi siitä on helppo ottaa kopioita, jos on tarvetta jakaa tämä tieto esimerkiksi isosille isoskoulumateriaalina. Lisäksi kansiota on helppo päivittää tarpeen vaatiessa.

## 5 OPPAAN ESITTELY

Opas sisältää tietoa autismista ja Aspergerin oireyhtymästä, tietoa palvelevista tiloista päivärippikouluun, avustajana toimimisesta, autistinuoren kohtaamisesta, Aspergerinuoren kohtaamisesta, oppitunneista ja niiden valmistelusta, rippikoulukokeesta ja siihen harjoittelusta sekä konfirmaatiosta. Avaan tässä osassa oppaan (Liite1) aiheita.

Autismista on kerrottu, millainen autistinen nuori on. Oppaassa on avattu tietoa esimerkiksi; autistinuoren kommunikoinnista, ajattelemisesta ja ymmärtämisestä. Autistinen nuori kokee rutiinit tutuna ja turvallisena asiana. Autistinuorella on vaikea ymmärtää toisen ihmisen eleitä ja ilmeitä, hänen on vaikea ymmärtää toisen ihmisen tunteita. Tässä kohdassa avataan lähinnä käsitettä siitä, millaisena tavallinen henkilö voi kokea autistisen nuoren.

Aspergerin oireyhtymä kohdassa kerron samalla tyyllillä kuin autismissakin, millainen Aspergerinuori on käytökseltään. Aspergerin oireyhtymä kuuluu autismin kirjoon, eikä se ole psyykinen sairaus. Aspergerinuorella ei ilmene merkittäviä kielellisiä ja älyllisten toimintojen jälkeenjääneisyyttä. Aspergerinuoret ovat keskimäärin älyllisesti normaaleja, usein myös lahjakkaita. Kuitenkin liikunnallisesti he ovat kömpelöitä ja kielellisesti heidän rytmensä, painotukset ja sointi voivat olla outoja.

Tilat erilaiseen päivärippikouluun sopivaksi kappale kertoo siitä, millaiseksi päivärippikoulu-tila kannattaisi tehdä ja mitä pitää ottaa huomioon tilaa valittaessa. Seurakunnalla on paljon eri tiloja, missä voi pitää päivärippikoulua, mutta sellaisia paikkoja, mitkä ovat hiljaisia ja mahdollisimman neutraaleja voi löytyä vähän. Tässä kappaleessa olen koonnut tietoa päivärippikoulu-tilaa ajatellen, miten esimerkiksi järjestää paikan toimivaksi autisti- ja Aspergerinuoren osalta.

Avustajana toimiminen on kohta, jota oppaassa avataan sen perustein, mitä kirkon nuorisotyönohjaaja, nuorisotyöpappi ja koulunkäyntiavustaja ovat kertoneet kokemuksiaan avustajista. Avustajia toki voi olla monenlaisia, mutta olen pyrkinyt kokoamaan avustajasta "peruskuvan" oppaaseen. Jokaisesta ihmisestä varmasti löytyy asioita, mitä tässä

kohdassa on käyty läpi. Pitää muistaa, että kukaan ei ole täydellinen ihmisenä ja jokainen tekee asiat omalla tavallaan, niin myös avustajanroolissa.

Autistinuoren kohtaamien kohdassa olen tehnyt luettelon siitä, mitä tulee ottaa huomioon autistinuorta kohdatessa. Tämä kappale auttaa varmasti selviämään ensimmäisistä tilanteista hyvin, ilman, että kumpikaan osapuoli loukkaantuisi toisen käytöksestä. On kuitenkin tässäkin muistettava, että jokainen autisti on yksilö ja häntä tulee kohdella tasa-arvoisesti, niin kuin muitakin ihmisiä kohdatessa.

Aspergenuoren kohtaaminen on avattu samalla tyyllillä kuin autistinuoren kohtaaminen. Asiat ovat hieman erilaisia, mutta sävy pysyy samana: ole kohtelias ja anna Aspergenuorelle hänen tarvitsemansa tila. Ensimmäisille tapaamiskerroille tämä kappale on hyvä kerrata ja opetella ulkoa, jotta väärinkäsityksiä ei syntyisi.

Oppitunnit ja niiden valmistelu kohdassa olen koonnut tietoa siitä, mitä kannattaa hankkia oppitunnille valmiiksi ja mitä pitää valmistella ennen oppitunnin alkua. Olen kertonut, mitkä asiat helpottavat autisti tai Aspergenuorta päivärippikoulun tunneilla ja päivässä yleensäkin.

Rippikoulukoe ja siihen harjoittelu on kohta, johon avasin rippikoulun viimeiseen kokeeseen harjoittelemista ja kokeen tekemistä. Päivärippikoulussa, jossa on autisti- tai Aspergenuoria rippikoulukoe ei ole yhtä helppoa tehdä, kuin tavallisille nuorille. Autisti- ja Aspergenuoret tarvitsevat heille mukautetun rippikoulukokeen. Näihin harjoituksiin ja aitoihin koetilanteisiin syvennyn tässä kappaleessa.

Konfirmaatio on viimeinen osa-alue oppaassa ja kohdassa käyn läpi konfirmaatioon valmistavaa harjoitusta ja konfirmaatiokirkkotilaisuutta. Olen pyrkinyt tässä kohdassa menemään sisälle siihen tilanteeseen, mikä konfirmaatiopäivänä on, eli seurakuntatalolle saapumisesta aina alban pois riisumiseen asti on käyty tässä kohdassa läpi asioita.

Opas on tarkoitettu suuntaa antavaksi, eli siitä löytyy perustietoa asioista. Jokainen avustaja on erilainen ja jokainen tekee asiat omalla tavallaan. Tässä oppaassa kerrottuja asioita saa ja pitääkin muuttaa omalle toiminnalleen sopivaksi muodoksi. Tarkoitus ei ole, että kaikki menisivät samaan muottiin. Joku voi ehkä jopa kokea, että oppaan ohjeet ovat aivan erilaisia, kuin mitä itse oli ajattelut. Opas on kuitenkin yritetty tehdä mahdollisimman positiiviseksi lukukokemukseksi päivärippikoulussa toimivalle avustajalle.



## 6 POHDINTA

Tule sellaisena kuin olet -opas on pyritty tekemään helppolukuiseksi ja helposti ymmärrettäväksi. Se ei ole suunnattu pelkästään isokoululaisille, vaan sitä voivat käyttää minikä ikäiset avustajat tahansa avustajan työtä tukemaan. Lähtökohtana oli toteuttaa opas, joka antaisi tietoa autisti- ja Aspergernuoren päivärippikouluun liittyvistä asioista. Itselleni läheisin tapa oli tehdä kehittämispainotteinen opinnäytetyö. Se tuntui alusta asti itselleni parhaaksi sopivaksi tavaksi lähteä työstämään opinnäytetyötä.

Jos olisin saanut tällaisen oppaan käsiini silloin, kun ryhdyin henkilökohtaiseksi avustajaksi autistinuorelle päivärippikoulussa, olisin ollut luultavasti vieläkin parempi avustaja. Olisin luultavammin vielä paremmin osannut hankkia tarpeellisia välineitä oppitunneille ja olisin osannut esittää erilaisia kysymyksiä nuorelle päivärippikoulusta. Koen kuitenkin, että jossain määrin sain silti hyvän ja syventävän opin päivärippikoulussa avustajana ollessani. En olisi välttämättä kirjoittanut tätä opinnäytetyötä, jos en olisi saanut toimia avustajana autistinuorelle. Mietin, olisinko kirjoittanut autismista tai Aspergerin oireyhtymästä ollenkaan, jos en olisi ikinä harjoittelussa tavannut autistista nuorta. Itselläni ei kuitenkaan ole paljoa kokemusta siitä, miten tällaisten henkilöiden kanssa tulisi toimia.

Haastatteluissa, joita tein seurakunnan henkilöille ja koulunkäyntiavustajalle, nousi esille todella vahvasti se, että opetusmenetelmiä saisi olla monenlaisia. Jokainen ihminen on erilainen oppija, jokaiselle tulisi tarjota mahdollisuus erilaisiin aistiin vaikuttaen. Toiset oppivat näkemällä asioita, toiset lukemalla ja toiset vielä kirjoittamalla tai piirtämällä. On todella rikastuttava kokemus jos päivärippikoulussa on erilaisia oppimiskäytäntöjä ja jos jokainen opettaja päivärippikoulussa uskaltaisi opettaa sellaisella menetelmällä, minkä itse kokee mukavaksi ja tarpeelliseksi ryhmässä. Haastatteluistani mieltäni jäi askarruttamaan, että monikaan ei puhunut siitä, että autisti- tai Aspergernuorelle tulisi puhua kuin kenelle tahansa ihmiselle. Itselläni nousee mieleen kysymys, alkavatko jotkut ihmiset puhua autisti- tai Asperger-nuorelle kuin pienelle vauvalle tai eläimelle, sössöttäen. En tiedä, yleistivätkö haastattelemani ihmiset kaikki ihmiset niin, että he puhuvat täysin normaalisti, kun kohtaavat tällaisen nuoren.

Opinnäytetyötä kirjoittaessa olen saanut miettiä paljon asioita autismiin ja Aspergeriin liittyen. Olen välillä hämmästynyt itsekin, kuinka syvällisiä ajatuksia opinnäytetyön tekeminen itsessäni herätti. Mietin, miten paljon sain itselleni kokemusta sinä keväänä, kun toimin autistinuoren henkilökohtaisena avustajana. Sitä, mitä kaikkea sain tuntea autistinuoren kautta ja hänen perheeltään saamiani kommentteja avustajana olemisestani en varmasti koskaan tule unohtamaan. Oli hienoa huomata, että pienet teot ja uskaltautumiset elämässä voivat antaa niin paljon enemmän takaisin. Lisäksi työntekijöiden kommentit siitä, miten osasin toimia ja miettiä asioita autistinuoren kannalta, ovat kantaneet itseäni pitkälle koulu- ja työmaailmassa. Kokemus jää varmasti ikuisesti itselleni muistoihin ja palaa aina uudelleen ja uudelleen esille, kun aloitan rippikouluvalmistelut uusille rippikoulunuorille.

Päivärippikoulun ja oppaan kirjoittamisen jälkeen olen miettinyt paljon sitä, miten opetusta voisi selkeyttää, ei pelkästään autisti- tai Aspergernuorille vaan myös muille nuorille. Lisäksi olen miettinyt, mitä asioita kannattaa painottaa ja millä tavalla sellaisessa rippikoulussa, jossa on autisti- tai Aspergernuoria. Selkokielliset Raamatun kertomukset voivat olla esimerkkejä siitä, miten tulen asioita käsittelemään aluksi nuorten kanssa.

Ammatillinen kasvuni on ollut aika päätähuimaavaa tämän opinnäytetyön aikana. Olen oppinut ymmärtämään paljon sellaisia asioita, mitä en välttämättä olisi osannut ymmärtää ilman, että olisin toiminut avustajana autistiselle nuorelle. Opinnäytetyö on ollut melkein omaa reflektointia sen suhteen, mitä olisi voinut kertoa oppaaseen lisää ja mitä sieltä olisi voinut jättää pois. Koen kuitenkin, että opas on nyt selkeä ja juuri sellainen, mikä näyttää minun kätteni jäljen. Opasta kirjoittaessa oli vaikea pysyä punaisen langan äärellä, koska asiaa olisi voinut selostaa monelta eri kantilta ja asioita olisi voinut kertoa vielä enemmän. Rajaus on kuitenkin tärkeässä roolissa oppaassa, jotta oppaasta tulisi kattava ja helposti ymmärrettävä.

Tämän oppaan jälkeen Parkanon seurakuntaan pystyisi kehittämään esimerkiksi; arviointilomakkeen avustajalle, rippikoululaiselle ja hänen perheelleen sekä kirkon työntekijöille siitä, miten opas on toiminut avustajan tukena ja ohjeena.

Toinen kehittämisidea voisi olla opas rippikoululaisen vanhemmille ja rippikoululaiselle itselleen, miten suhtautua ja käydä rippikoulua normaalissa päivärippikouluryhmässä.

Tästä aiheesta on varmasti paljon erilaisia tapoja tuottaa materiaalia seurakunnan käyttöön, joten aiheen rajaus on todella laaja ja hyvin hyödynnettävissä myös tulevaisuudessa.

## LÄHTEET

- Attwood, Tony; Wing Lorna 2005. Aspergerin oireyhtymä, Opas vanhemmille ja asiantuntijoille. Jyväskylä. Haukkarannan koulu.
- Autismi ja Aspergerliitto ry i.a.a. Autismi. Viitattu 27.8.2013  
[http://www.autismiliitto.fi/autismin\\_kirjo/autismi](http://www.autismiliitto.fi/autismin_kirjo/autismi).
- Autismi ja Aspergerliitto ry i.a.b. Autismi. Viitattu 24.9.2013.  
[http://www.autismiliitto.fi/autismin\\_kirjo/autismi](http://www.autismiliitto.fi/autismin_kirjo/autismi).
- Autismi ja Aspergerliitto ry i.a.c. Asperger esite 11.painos.pdf. Viitattu 27.8.2013.  
[http://www.autismiliitto.fi/files/569/Aspergeresite\\_11\\_painos.pdf](http://www.autismiliitto.fi/files/569/Aspergeresite_11_painos.pdf).
- Autismi ja Aspergerliitto ry i.a.d. Aspergerin oireyhtymä. Viitattu 27.8.2013.  
<http://www.autismiliitto.fi/index.phtml?s=38>.
- Autismi ja Aspergerliitto ry i.a.e. Aspergerin oireyhtymä. Viitattu 24.9.2013.  
[http://www.autismiliitto.fi/autismin\\_kirjo/aspergerin\\_oireyhtyma](http://www.autismiliitto.fi/autismin_kirjo/aspergerin_oireyhtyma).
- Harjunpää, Mikko; Paananen, Terhi; Parviainen, Jorma & Saarainen, Pekka 1994.  
 Elämän siiville, isoskouluttajan käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Huttunen, Matti 2013a. Aspergerin oireyhtymä. Viitattu 27.8.2013.  
[http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p\\_artikkeli=dlk00354](http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00354).
- Huttunen, Matti 2013b. Aspergerin oireyhtymä. Viitattu 24.9.2013.  
[http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p\\_artikkeli=dlk00354](http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00354).
- Huttunen, Matti 2013c. Autismi. Viitattu 27.8.2013.  
[http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p\\_artikkeli=dlk00355](http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00355).
- Häkkinen, Tiina 2011. Kehitysvammaisen seurakuntalaisen osallisuus kirkonkehitysvammatyössä. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kallio, Mirja 2013. Seurakuntapastori. Parkanon seurakunta. Parkano. Haastattelu 10.4.
- Kaski, Markus; Manninen, Anja & Pihko Helana 2009. Kehitysvammaisuus. 4. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Vernerit i.a. Autismi. Viitattu 27.8.2013.  
<http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus/diagnoosit/autismi.html>.
- Kehitysvammahuollon tietopankki 2010a. Autismi. Viitattu 24.9.2013.  
<http://www.kvhtietopankki.fi/oireyhtymat/a/autismi/>.

- Kirkkohallitus 2001. Elämä –Usko –Rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 10/2001. Helsinki: Kirkon kasvatusasiain keskus.
- Kirkkojärjestys 1993. 1055/1993. Finlex - Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 27.8.2013  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055#L7>.
- Kuusi, Riitta & Porkka, Jukka 2006. Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Eri-laiset oppijat rippikoulussa. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Myllymäki, Klaus 2013. Kirkon nuorisotyönohjaaja. Parkanon seurakunta. Parkano. Sähköpostiviesti 22.4
- Parkanon seurakunta i.a.a. Historia. Viitattu 27.8.2013.  
<http://www.parkanonseurakunta.fi/historia.html>.
- Parkanon seurakunta i.a.b. Yhteystiedot. Viitattu 27.8.2013.  
<http://www.parkanonseurakunta.fi/yhteystiedot.html>.
- Parkanon seurakunta i.a.c. Rippikoulutyö. Viitattu 20.8.2013.  
<http://www.parkanonseurakunta.fi/Rippikoulut.html>.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Salonen, Armi 2013. Koulunkäyntiavustaja. Parkanon Yhteiskoulu. Parkano. Haastattelu 10.4.
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto i.a. Diakonia. Kirkko kaikille -työ. Kehitysvammaistyö. Viitattu 27.8.2013.  
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2F8F22>.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko, viitattu 20.8.2013.  
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/0564A2B4BF1DA258C2257027002969F7?OpenDocument&lang=FI>.
- Vehmas, Simo 2005. Vammaisuus, johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Helsinki: Gaudeamus.

LIITE 1: Tule sellaisena kuin olet -opas

# TULE SELLAISENA KUIN OLET



OPAS AUTISMI- JA ASPERGERNUOREN  
AVUSTAJALLE PÄIVÄRIPPIKOULUUN

Hei

Olet aloittamassa Parkanon seurakunnassa päivärippikoulussa autisti- tai Aspergernuoren henkilökohtaisena avustajana.

Tule sellaisena kuin olet -opas antaa Sinulle pienen tietopaketin siitä, mitä autismi ja Asperger ovat, mitä haasteita se tuo päivärippikouluun sekä nuorelle itselleen, mutta myös avustajalle ja rippikouluopettajille.

Oppaasta selviää, millaiset tilat ovat käytännöllisiä ajatellen oppimista autisti- tai Aspergernuoren kannalta.

Olen kerännyt tietoa siitä, mitä kannattaa huomioida avustajana oppituntien suhteen ja millainen avustaja palvelee autisti- tai Aspergernuoren tarpeita parhaiten. Lopuksi olen tuonut tietoa rippikoulukokeesta ja konfirmaatiosta, miten niihin kannattaa harjoitella ja miten toimia niissä tilanteissa.

Lähteinä olen käyttänyt paljon kirkon nuorisotyönohjaajan, nuorisopapin ja koulunkäyntiavustajan vastauksia.

Ja Jumala loi ihmisen kuvakseen,  
Jumalan kuvaksi hän hänet loi,  
mieheksi ja naiseksi hän loi heidät.

(1.Moos 1:27 )

Sinä olet luonut minut sisintäni myöten,  
äitini kohdussa olet minut punonut.  
Minä olen ihme, suuri ihme,  
ja kiitän sinua siitä.  
Ihmeellisiä ovat sinun tekosi,  
minä tiedän sen.

(Psalmi 139 :13-14)



## *AIHEET OTSIKOITTAIN*

<i>Autismi .....</i>	<i>35</i>
<i>Aspergerin oireyhtymä .....</i>	<i>36</i>
<i>Tilat erilaiseen päivärippikouluun sopivaksi.....</i>	<i>37</i>
<i>Avustajana toimiminen .....</i>	<i>38</i>
<i>Autistinuoren kohtaaminen .....</i>	<i>39</i>
<i>Aspergernuoren kohtaaminen.....</i>	<i>40</i>
<i>Oppitunnit ja niiden valmistelu.....</i>	<i>41</i>
<i>Rippikoulukoe ja siihen harjoittelu .....</i>	<i>43</i>
<i>Konfirmaatio .....</i>	<i>44</i>
<i>Lähteet.....</i>	<i>46</i>

## *AUTISMI*

Autistinen henkilö voi kommunikoida poikkeavasti sekä ajatella, ymmärtää ja mieltää asioiden merkityksiä ja ympäristöään eri tavalla kuin muut. Autistinuoren käyttäytymisessä havaittavia piirteitä voivat olla muun muassa puutteellinen tai poikkeava sosiaalinen vuorovaikutus ja kommunikaatio sekä rajoittunut tai stereotyyppinen käytös sekä poikkeavat reaktiot aistiärsykkeisiin. Autisminuorella saattaa ilmetä herkkyyttä erilaisille äänille, kosketukselle ja valolle, mutta ei tunnu tuntevan kipua (esimerkiksi lämpötilaerot kylmä-kuuma, sileä-terävä). Monilla autismista kärsivillä voi esiintyä käytöshäiriöitä, hyperaktiivisuutta tai impulsiivisuutta.

Sellaiset asiat, joita tavalliset ihmiset pitävät itsestään selvyytensä, vaativat autistinuorelta paljon oppimista. Asioiden rutinoituminen ja tuttuus tuovat autistinuorelle turvallisuuden tunnetta ja siksi olisikin hyvä, että uusia asioita opeteltaisiin hiljalleen ja toistuvasti.

Autistinuoren on vaikea tulkita ja ymmärtää toisen ihmisen tunteita ja ajatuksia ilmeistä ja eleistä. Tämän takia autismista kärsivä nuori voi vältellä katsekontaktia. Autistinuoren ei-sanallisessa käytöksessä (vartalon asennot, kasvojen ilmeet ja eleet) ilmenee puutteita selvästi.

Autisminuori ei välttämättä pysty jakamaan iloa tai ilmaisemaan kiinnostusta erilaisia asioita kohtaan ja hän on kyvytön tunnetasoiseen vastavuoroisuuteen. Autisminuori ei välttämättä puhu ollenkaan. Puhumaan oppineilla autismista kärsivillä nuorilla on vaikeus aloittaa keskusteluja ja heidän käyttämänsä kieli on toistavaa ja kaavamaista. Nuori ei osaa välttämättä kuvittelu- eikä matkimisleikkejä joten on tärkeää, että avustaja on koko ajan nuoren tukena ja apuna päiväripikoulussa.

## *ASPERGERIN OIREYHTYMÄ*

Aspergerin oireyhtymä ei ole psyykkinen sairaus eikä kasvatuksen tulosta. Aspergerin oireyhtymä kuuluu autismin kirjoon. Aspergerin oireyhtymä aiheuttaa vaihtelevia toiminnan esteitä. Aspergerhenkilöllä aistien välittämä tieto ja sen tulkinta on yksilöllistä ja eriasteisesti poikkeavaa.

Aspergerin oireyhtymään kuuluu empatian puuttuminen, vähäinen kyky solmia ystävyys-suhteita, kömpelyys, yksipuoliset keskustelut ja intensiivinen uppoutuminen erityisiin kiinnostuksen kohteisiin. Aspergernuori ei pysty lukemaan toisten kehonkieltä ja saattaa sanoa asioita jotka ovat totta, mutta joita ei pitäisi sanoa ääneen. Hänen on vaikea asettua toisen ihmisen rooliin.

Aspergernuori saattaa tulkita kirjaimellisesti kielikuvia ja usein tällaiset henkilöt mieltävät ympäristöään myös erilailla. Aspergernuori voi kaihtaa silmiin katsomista ja olla ei-sanalliselta tunneilmailtaan hyvin niukka tai kömpelö. Oireyhtymästä kärsivillä on tavallista vaikeampaa ymmärtää huumoria tai jakaa iloa toisten ihmisten kanssa. Vaikeus tunnistaa toisten tunteita ja vaikeus ilmaista omia tunteitaan johtaa helposti erilaisiin vaikeuksiin sosiaalisessa vastavuoroisuudessa.

Aspergerhenkilöllä on epätasainen kykyprofiili, joten selviytyminen vaihtelee vähäisistä taidoista huippu osaamiseen. Autistisesta häiriöstä poiketen Aspergerin oireyhtymässä ei ilmene merkittäviä kielellisiä älyllisten toimintojen jälkeensä jääneisyyttä. Päinvastoin, monet Aspergerin oireyhtymästä kärsivät nuoret ovat keskimäärin älyllisesti normaaleja, usein myös lahjakkaita. Kuitenkin oireyhtymästä kärsivät ovat usein liikunnallisesti kömpelöjä ja heidän kielensä rytmi, painotukset ja sointi voivat olla outoja.

## *TILAT ERILAISEEN PÄIVÄRIPPIKOULUUN SOPIVAKSI*

Olen koonnut haastattelujeni pohjalta tähän kohtaan asioita, joita pidettiin tärkeänä tilan valitsemisen suhteessa erilaiseen päivärippikouluun. Tila jossa päivärippikoulua aloitetaan pitämään, on oltava sellaisessa paikassa, johon tuleminen ja josta lähteminen on helppoa. Tila kannattaa järjestää niin, että jokaisella rippikoululaisella on niin kutsuttu oma tila (= esimerkiksi nimetty paikka pöydän vieressä). Sama tila koko rippikouluajan tuo turvallisuutta rippikoululaisille.

Tilassa tulee kiinnittää huomiota siihen, mitä ääniä tilaan kuuluu. Myös mahdolliset valot kannattaa katsoa ja miettiä, onko parempi siirtää opetuspaikka sellaiseen paikkaan, että esimerkiksi aurinko ei pääse paistamaan suoraan kohden.

Näkyvälle paikalle kannattaa tehdä päivän ohjelma kuvilla, josta selviää se, mitä seuraavaksi tulee aina tapahtumaan. Päivän ohjelma kannattaa käydä läpi heti aluksi, ennen varsinaisen tunnin aloittamista. Näin autisti- ja Aspergernuorella on helpompi seurata, mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan.

Haastatteluissa joita tein tätä opasta varten, nousi esille tilakysymyksessä rauhallinen ja selkeä tila. Esimerkkinä erilaisista äänistä voi olla tuulettimen ääni: Voi olla, että autistinuori ei pysty keskittymään, jos tuuletin on päällä. Eli mieluummin tehtäisiin äänetön tila siitä paikasta, jossa päivärippikoulua käydään.

## *AVUSTAJANA TOIMIMINEN*

Mietit ehkä "olenko oikea valinta tähän avustajan hommaan?". Jos tunnistat itsesi seuraavista kuvauksista, uskon Sinun pärjäävän avustajana.

Kärsivällisyys autisti- tai Aspergernuoren kanssa on yksi tärkeimmistä asioista nuoren kanssa toimittaessa. Nuori voi olla ali- tai yliaktiivinen oppimistilanteissa. On muistettava, että avustajana et tee asioita nuoren puolesta, vaan ohjaat ja tuet nuorta hänen tekemisissään. Avustajan kannattaa olla innovatiivinen suhteessa opetusmetodeihin, esimerkiksi tukiviittomien hallitseminen tai halu opetella niitä voi olla hyödyksi erilaisessa päivärippikoulussa.

Avustajalta vaaditaan läsnä olemista ja rohkeutta olla jämäkkä, sekä ymmärtäväinen autisti- tai Aspergernuorta kohtaan. Avustaja saisi olla sympaattinen ja avoin henkilö, mutta ei kuitenkaan liian empaattinen autisti- tai Aspergernuorta kohtaan. Liiallisella empatialla tarkoitan sitä, että autisti- tai Aspergernuorta ei tarvitse sääliä, vaan hänen kanssaan voi toimia kuten muidenkin nuorten kanssa, tosin hieman muokatuilla menetelmillä. Sellainen persoona, joka haluaa auttaa, pärjää avustaja. Avustajan on todella tärkeää pystyä keskittymään täysin autisti- tai Aspergernuoreen rippikoulussa, koska tämä tuo turvallisuutta nuorelle itselleen. Avustajan on tärkeää pystyä keskittymään autisti- tai Aspergernuoren tarpeisiin. Työtä pelkäämätön henkilö on eduksi avustajan hommissa.

Seuraavilla sivuilla olen koonnut Autismi- ja Aspergerliiton sivuilta kohtia siitä, mitä pitää ottaa huomioon autisti- ja Aspergernuoren kanssa tavattaessa ja toimiessa.

Selvitä seuraavat asiat ennen rippikoulun aloittamista (esimerkiksi tutustumistilanteessa) autistinuoresta:

- ❖ Miten nuori kommunikoi (Tästä voi keskustella nuoren huoltajien / läheisten kanssa)
- ❖ Pidä normaalia suurempi etäisyys ja huomioi nuoren reviiri. Jos nuorta ärsyttää fyysinen tai katsekontakti, vältä niitä parhaasi mukaan
- ❖ Kommunikoiki selkeästi. Hidasta puhettasi, kerro asian ydin lyhyesti ja selkeästi sekä tarjoa konkreettisia toimintaohjeita
- ❖ Selkeyttä puhettasi kuvilla ja teksteillä. Puhu vain omalla vuorollasi, jotta toinen voi keskittyä kuuntelemiseen. Ole ystävällinen, rauhallinen ja määrätietoinen
- ❖ Poista ylimääräiset ärsykkeet jossa keskustele nuoren kanssa (esimerkiksi haju, melu, liika lämpö, valo). Vältä turhaa puhetta, hiljaisuus voi tarkoittaa hidasta prosessointia
- ❖ Kerro selkeästi tilanteen kulku ( aloitus-keskivaihe-lopetus) ja siirtymä, eli mitä tapahtuu tilanteen jälkeen.

Selvitä seuraavat asiat ennen rippikoulun aloittamista (esimerkiksi tutustumistilanteessa) Asperger nuoresta:

- ❖ Miten Aspergernuori kommunikoi (Tästä voi keskustella nuoren itsensä kanssa tai hänen läheistensä kanssa)
- ❖ Kommunikoi selkeästi, käytä konkreettista kieltä ja kirjoitettuja ohjeita. Noudata selkeää vuorottelua kommunikoinnissa
- ❖ Ole ystävällinen, rauhallinen ja määrätietoinen
- ❖ Varo kuormittamasta aistikanavia liiallisesti. Poista jos mahdollista ylimääräiset ärsykkeet kuten valo, hajut, melu ja liika lämpö. Vältä turhaa puhetta; hiljaisuus voi tarkoittaa hidasta prosessointia
- ❖ Älä tulkitse. Kyseessä ei luultavasti ole paha tahto, uhma tai itsekkyys vaikka sinusta silti niin tuntuisi
- ❖ Varmista että asiasi on ymmärretty, ole siis suora ja selkeä puheissasi
- ❖ Huomioi fyysinen etäisyys, anna nuorelle oma alueensa.

## *OPPITUNNIT JA NIIDEN VALMISTELU*

Oppitunnit pitää suunnitella aina valmiiksi hyvissä ajoin ennen tunnin alkua. Jokaiselle autisti- tai Aspergernuorelle suunnitellaan henkilökohtainen opetusmenetelmä, millä nuori pääsee oppimaan asioita. Jokainen nuori on kuitenkin yksilöllinen ja siksi opetusmenetelmätkin on hyvä olla henkilökohtaisia autisti- ja Aspergernuorella. Mikä sopii yhdelle, ei välttämättä käy toiselle.

Kirjalliset ohjeet on hyvä valmistella myös valmiiksi, jotta niitä on helppo käyttää tilanteen niin vaatiessa. Itse koin hyvänä apuvälineenä "kyllä" ja "ei" -kortit. Ne kulkivat kätevästi mukana ja olivat helpot käyttää. Korttien vastausmahdollisuudet opettivat myös itseäni kysymään yksinkertaisemmin asioita. On hyvä kerrata itse, miten selittää selkeästi ohjeet tehtävästä nuorelle.

Aistivaikkeudet (kuulo, näkö, haju, tunto) pitää ottaa huomioon, myös oppituntia suunnitellessa. On tärkeää käyttää eri aisteja oppitunneilla. Esimerkiksi lattiakuvamenetelmä, jossa on erilaisia materiaaleja, on hyvä käyttää. Tällöin nuori saa tunnustella erilaisia pintoja ja materiaaleja ja osallistua lattiakuvan tekemiseen.

Erityisvaikeudet ja erityisosaamiset on myös hyvä havaita nuorella. Näin ollen pystytään takaamaan myös onnistumisen iloja päiväripikoulussa.

On otettava huomioon, millaisia henkilöitä ryhmässä on ja toimittava sen pohjalta. Otetaan huomioon ryhmän taidot ja ryhmän rajoitukset. Tunnin aluksi olisi aina hyvä selvittää kaikille ketä on paikalla ja mitä asioita käydään läpi sen päivän aikana. Tässä tukea antaa kuvista tehty päiväohjelma.



Yksi tärkeimmistä asioista autisti- tai Aspergernuoren kanssa on se, että asiat ovat selkokielellä tuotu esiin. Selkokieltä voi käyttää koko ryhmässä, se ei ole haitaksi kenellekään. Oppijasta riippuen annetaan eritasoisia tehtäviä tunnin ajalle (esimerkiksi väristys- tai yhdistämistehtävät), jotka liittyvät tunnin aiheeseen. Yksi vaihtoehto on myös antaa tunnin kulku piirroskuvina nuorelle. Opetus ja ohjeistustilanteissa on tärkeää, että yksi puhuu kerrallaan, ettei puhe sekoitu.

Avustajalle on hyvä varata paperia ja kyniä lähelle, jos tulee sellainen tilanne tunnin aikana, että opettaja pyytää piirtämään tai kirjoittamaan tiettyjä asioita paperille. Näin mahdollistat sen, ettei Sinun tarvitse lähteä nuoren luota pois kesken kaiken. Voit myös auttaa nuorta tekemään suullisesti annettuja tehtäviä, esimerkiksi kirjoittamalla malli sanan omalle paperillesi ja näyttämällä nuorelle, mikä kirjain tulee seuraavaksi. Aikaa menee oletettavasti enemmän kuin muilla nuorilla, mutta yritä poimia ainakin pääkohdat, jotka voit tehdä autisti- tai Aspergernuoren kanssa paperille. Tärkeintä ei ole se, että pyysitte toisten vauhdissa mukana, vaan että autisti- tai Aspergernuori saa osallistua samalla tavalla tunnin opetukseen kuin muutkin nuoret.

Päivärippikoulussa on myös paljon Raamatun tutkimista. Raamattu voi tuntua hankalalta ja vaikea selkoselta autisti- tai Aspergernuoresta. Kannattaa varata selkokielineen Raamattu tai lasten Raamattu tunneille mukaan, koska niissä kertomukset ovat usein kuvitettu tekstin rinnalla. Tämä selkeyttää huomattavasti Raamatun kertomuksia. Kuvia voi myös näyttää koko ryhmälle, jolloin autisti- tai Aspergernuori ei koe tilannetta erilaisena.

## *RIPPIKOULUKOE JA SIIHEN HARJOITTELU*

Rippikoulussa ei ole tärkeintä se, kuinka paljon oppii muistamaan kaikkia yksityiskohtia ja oppeja, vaan se, että nuorelle on saatu välitettyä tietoa Jumalasta ja Jumalan rakkaudesta sekä armosta. Haastatteluissa nousi esille ajatus siitä, että joka päivän päätteeksi olisi oppimispäiväkirja. Oppimispäiväkirjaa voisi käyttää erilailla nuoresta riippuen, se voisi sisältää joko kirjoitusta, kuvia tai molempia.

Rippikoulun varsinainen koe, joka pidetään viimeisillä tunneilla päivärippikoulussa, sai paljon kannatusta kuvien ja tekstien käytöstä. Ei takerruttaisi pieniin yksityiskohtiin, vaan kysyttäisiin laajempia kokonaisuuksia, joiden kautta voidaan arvioida onko rippikoululainen ymmärtänyt kristinopin asioita. Tästä esimerkkinä, että autisti- tai Aspergernuori osaa erottaa eri rukouksia paperilla tai osaa yhdistää oikeat kuvat oikeisiin teemoihin. Opettaja ja avustaja voisivat miettiä yhdessä autisti- tai Aspergernuorelle sellaisia kysymyksiä, joihin nuori voisi vastata esimerkiksi kuvaa osoittamalla.

Rukouksia ja kuvia, joita tullaan käyttämään rippikoulukokeessa, pitää käydä paljon läpi autisti- ja Aspergernuoren kanssa. Hyvä ajatus voisi olla, että aina ennen rippikoulun tunnin aloittamista, avustaja ja autisti- / Aspergernuori kävisivät yhdessä läpi eri rukouksia ja kuvia. Näin syntyisi jatkumo, mikä olisi helppo liittää rippikoulukokeeseen ilman, että autisti- tai Aspergernuori hämmentyisi rippikoulukoetta.

## *KONFIRMAATIO*

Päivärippikoulu, kuten kaikki muutkin rippikoulut päättyvät aina konfirmaatiokirkkoon. Silloin nuori on jo selvittänyt rippikoulukokeen ja on valmis konfirmoitavaksi.

Albojen sovitus on hyvä harjoitella jo ennen varsinaista konfirmaatiopäivää. Jos rippikoulun aikana on mahdollista käydä kirkossa niin, että siellä on jumalanpalvelus tai jokin muu tilaisuus menossa, mihin osallistuu muitakin ihmisiä kuin vain rippikoululaisia, olisi hyvä käydä sellaisessa tilaisuudessa koko ryhmän kanssa. Kirkkoon voidaan mennä esimerkiksi parijonossa, jolloin samalla voi kertoa autisti- tai Aspergernuorelle, että näin toimitaan myös omana konfirmaatiopäivänä. Kulkeminen, erilaisten äänien kuuleminen, outojen ihmisten näkeminen, kaikki tämä viittaa tulevaan konfirmaatiokirkkotilaisuuteen. Kannattaa istua mahdollisimman lähelle sitä paikkaa, mihin tullaan myös konfirmaatiokirkossa istumaan. Tämä tuo tuttua turvallisuutta konfirmaatiokirkossa nuorelle.

Konfirmaatiopäivänä avustajan on hyvä olla valmiiksi vastassa autisti- tai Aspergernuorta seurakuntatalolla. Avustaja auttaa nuorta pukemaan alban päälle ja kertaa kuvin ja sanoin nuorelle, mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan. Jos tuntuu, että kuvat ovat tarpeen kirkossa, kannattaa kuvista valita ydinkohdat, joista voi osoittaa kirkon kulun nuorelle penkissä.

Ristikulkuueessa kuljettaessa avustajan kannattaa olla autisti- tai Aspergernuoren pari ja pitää nuorta kädestä kiinni koko matkan ajan, kunnes on päästy istumaan. Nuoren kanssa voi hiljaa kuiskia, mitä seuraavaksi tehdään (esimerkiksi nousta seisomaan, mennään alttarille, polvistutaan, otetaan ehtoollinen vastaan, nousta ylös, kä-

vellään takaisin istumapaikoille). Tärkeintä on olla turvallinen avustaja konfirmaatiokirkossa autisti- tai Aspergernuorelle.

Kun tulee aika hakea rippikoulutodistus rippikoulun pitäjiltä, avustaja kulkee nuoren mukana ja ohjaa nuorta esimerkiksi kättelyssä. Jos haluat, voit ostaa nuorelle ruusun tai muun leikkokukan ja ojentaa sen hänelle todistusten jaon jälkeen.

Tämän jälkeen konfirmaatio on ohi ja albat saa mennä riisumaan pois. Avustaja kulkee edelleen nuoren kanssa viemään alban pois ja tulee nuoren kanssa takaisin juhlavieraiden pariin ja auttaa nuorta löytämään nuoren omat vanhemmat. Nuoren vanhemmat saattavat haluta yhteiskuvan Sinun ja nuoren kanssa, joten ole kohtelias ja suostu pyyntöön. Kuva voi jäädä merkitseväksi asiaksi nuoren rippikoulun jälkeiseen elämään.

Keskustele lyhyesti nuoren vanhempien kanssa, miten kirkossa sujui ja miten olet kokenut rippikoulun heidän nuorensa kanssa. Älä kuitenkaan ala kertomaan kaikkia havaintojasi, kerro lyhyesti ja ytimekkäästi. Toivota autisti- tai Aspergernuorelle hyvää konfirmaatiojuhlaa ja onnea tuleviin elämän tilanteisiin.

## *Lähteet*

Autismi ja Aspergerliitto ry i.a.a Autismi. Viitattu 27.8.2013.

[http://www.autismiliitto.fi/autismin\\_kirjo/autismi](http://www.autismiliitto.fi/autismin_kirjo/autismi)

Autismi ja Aspergerliitto ry i.a.b Asperger esite 11.painos.pdf. Viitattu 27.8.2013.

[http://www.autismiliitto.fi/files/569/Aspergeresite\\_11\\_painos.pdf](http://www.autismiliitto.fi/files/569/Aspergeresite_11_painos.pdf)

Autismi ja Aspergerliitto ry i.a.c Aspergerin oireyhtymä. Viitattu 27.8.2013.

<http://www.autismiliitto.fi/index.phtml?s=38>

Kallio, Mirja 2013. Seurakunta pastori. Parkanon seurakunta. Parkano. Haastattelu 10.4.

Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Verner i.a. Kehitysvammaisuus, Autismi. Viitattu 27.8.2013 .

<http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus/diagnoosit/autismi.html>

Myllymäki, Klaus 2013. Kirkon nuorisotyönohjaaja. Parkanon seurakunta. Parkano.

Sähköpostiviesti 22.4.

Salonen, Armi 2013. Koulunkäyntiavustaja. Parkanon Yhteiskoulu. Parkano. Haastattelu 10.4

Terveyskirjasto 2013. Aspergerin oireyhtymä. Viitattu 27.8.2013.

[http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p\\_artikkeli=dlk00354](http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00354)

Terveyskirjasto 2013. Autismi. Viitattu 27.8.2013.

[http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p\\_artikkeli=dlk00355](http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00355)